

Asia: VN/22377/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Omaishoitajaliiton lausunto toimeentulotuen asumisosasta ja asumistuen heikennyksistä

Omaishoitajaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua toimeentulotuen asumisosan muutokseen sekä yleiseen asumistukeen liittyviin muutoksiin. Vaikka lakihankkeet on esitetty erillisinä, ne ovat tosiasiallisesti niin lähellä toisiaan, että Omaishoitajaliitto lausuu kummastakin samanaikaisesti.

JOHDANTO

Omaishoitajaliitto kantaa huolta lakiesitysten asianmukaisesta valmistelusta ja riittävästä vaikutusarvioinneista. Kyseessä on ihmisoikeussensitiiviset lakiehdotukset, joiden seuraukset tulevat heti näkymään taloudellisena kipuiluna ihmisten arjessa. Vaikka Omaishoitajaliitto ymmärtää tahtotilan tehdä työelämään osallistumisesta entistä kannustavampaa joka tilanteessa, on hyvin tärkeää, että eri intressien ja oikeuksien punninta tehdään hyvin harkitusti. Läheis- ja omaishoitajina toimii ihmisiä, jotka ovat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Näin ollen myös läheis- ja omaishoitajien joukossa on haavoittuvassa asemassa olevia ja vaikeiden taloudellisten haasteiden kanssa kamppailevia ihmisiä. Vaikka leikkauksia ei kohdenneta nimenomaisesti omaishoitajiin, koskevat sosiaaliturvan leikkaukset välillisesti monia läheis- ja omaishoitajia. Tämä on ongelmallista yhdenvertaisuuden näkökulmasta, sillä toisin kuin monilla muilla, ei omaishoitajilla ole tosiasiallisia mahdollisuuksia lisätä ansiotulojaan, koska omaishoito on sekä sitovaa että kuormittavaa. Tällä tavoin he voivat ilman perusteltua syytä joutua läheisen vamman tai terveydentilan vuoksi muita huonompaan asemaan yhteiskunnassa.

Todennäköistä on, että vaikka osa ihmisistä osallistuu uudistuksen myötä entistä aktiivisemmin työelämään, on myös sitä suurempi joukko ihmisiä, joille tulojen kasvattaminen ei käy käden käänteessä. Kokoaikainen tai edes osa-aikainen työelämään osallistuminen ei ole tosiasiallisesti mahdollista tai realistista. Myös hallituksen omien arvioiden mukaan uudistuksen työllisyysvaikutukset ovat varsin vähäiset, 1900 henkeä (lähde: hallitusohjelma, hallituksen esitysluonnos). Tämä on huomattavan vähän, sillä Kelan mukaan joulukuussa 2022 asumistukea sai 382 000 ruokakuntaa. Verrattuna aikaisempaan tämä noin 9 400 (-2,4 %) vähemmän kuin edellisvuonna. Suhteellisesti eniten väheni kahden huoltajan lapsiperheiden (-8,09 %) ja lapsettomien parien (-7,4 %) määrä. Ruokakunnista 18 % kävi töissä.

Pohjoismaisten tutkimusten mukaan juuri pienituloiset ryhtyvät keskimääräistä enemmän omaishoitajiksi. Usein omaishoidon tuki ei riitä kattamaan läheisen hoidosta aiheutuvia kustannuksia. Kelan tilastojen mukaan omaishoidon tuen piirissä olevat työikäiset turvautuvat toimeentulotukeen useammin kuin muut vastaavassa ikäryhmässä olevat. Esimerkiksi alle 28-vuotiaista omaishoitajista 21 % joutui turvautumaan toimeentulotukeen, 11 % heistä jatkuvasti. Erityisesti asia koskettaa lasten omaishoitajia, yksinhuoltajia ja/tai jos perheessä on työttömyyttä. Työttömyystilanteissa omaishoitajien on vaikea saada työttömyysturvaa, koska omaishoitajan katsotaan usein työllistyvän omassa toimessaan. Myös pienituloiset eläkeläiset, jotka ovat omaishoitajia, ovat ylivelkaantumisen riskiryhmässä.

Tätä taustaa vasten Omaishoitajaliitto pitää hyvän lainsäädäntötavan kannalta arveluttavana, että esimerkiksi yleiseen asumistukeen ehdotettuihin muutoksiin on varattu lausumisaikaa vain 12 päivää ja näistäkin työpäiviä on vain 8. Tiukan aikataulun lisäksi samaan aikaan lausunnolla on useita lakimuutoksia, jotka koskettavat monia heikossa yhteiskunnallisessa asemassa olevia henkilöitä ja ryhmiä. Näiden ihmisten puolta pitävien tahojen on siten otettava samanaikaisesti kantaa varsin moneen perus- ja ihmisoikeusherkkään lakimuutokseen. Osallistavan kansanvallan toteutumisen sekä asianmukaisten ja riittävän monipuolisten vaikutusarvioiden näkökulmasta pidempi valmistelu-aika ministeriössä olisi ollut perusteltua.

Omaishoitajaliitto kantaa huolta myös lukuisten – usein samojen, heikossa asemassa olevien – ihmisryhmien sosiaaliturvan samanaikaisista heikennyksistä. Näiden heikennysten kokonaisvaikutus on otettava lainsäädännössä huomioon, ja tämä voi olla haastavaa. Juuri tästä syystä ennakkolisille vaikutusarvioinneille on varattava riittävästi aikaa ja resursseja. Vaikka hallituksella on intressinä tehdä pikaisia uudistuksia ja budjetin käsittelyaikataulu edellyttää nopeutta, ei puutteellisesti toteutettu lainvalmistelu palvele hallituksen tavoitteiden toteutumista. Riittämättömät vaikutusarviot perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle voivat johtaa siihen, että asia palautetaan takaisin lainvalmisteluun perustuslakivaliokunnan kritiikin saattelemana. Jo ennen tätä muun muassa lainsäädännön arviointineuvoston ja oikeuskanslerin tulisi kiinnittää huomiota lakimuutosten kokonaisvaikutukseen, varsinkin Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden

näkökulmasta. Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on viimeksi tänä keväänä todennut 15.2.2023 julkistetussa ratkaisussaan Suomen sosiaaliturvan tason olevan edelleen liian alhainen. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12 lisäpöytäkirja, kaikenlaisen syrjivän lainsäädännön kielto, on otettava huomioon.

Omaishoitajaliitto huomauttaa myös, että vaikutusten arvioiminen pelkästään keskimääräisin vaikutuksin ei ole riittävää vaikutusarvioiden arvioimisen kohdalla. Esitetyt yleisen asumistuen muutokset voivat johtaa perheiden kannalta myös täysin kohtuuttomiin seurauksiin ja nämä tulisi myös ottaa valmistelussa huomioon keskimääräisten vaikutusten rinnalla. Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota ”yhteiskunnan normista” poikkeaviin tilanteisiin, kuten yksinhuoltajiin, työikäisiin omaishoitajiin ja kotitalouksiin, joissa asuu sekä eläkeläisiä että ei-eläkeläisiä.

OMAISHOITAJALIITON NÄKEMYKSET YLEISEN ASUMISTUEN MUUTOKSIIN

Omaishoitajaliitto kantaa huolta asumistuen heikennysten vaikutuksista työikäisiin omaishoitajiin ja heidän perheisiinsä, erityisesti tilanteissa, joissa on mahdollisesti vain yksi huoltaja.

Omaishoitajaliiton laskelmien mukaan nelihenkiselle perheelle Helsingissä voi tietyissä tilanteissa koitua jopa yli neljän tai viiden sadan euron kuukausittaiset nettomenetykset. Ks. laskelma liitteessä 1.

kahden hengen yksinhuoltajataloudessa Kajaanissa heikennykset ovat vähintään noin 50 euroa. Mikäli huoltaja on hyödyntänyt ansioiden suojaosaa, voi heikennys olla reilusti yli 100 euroa lisää, eli yhteensä vähintään 150 euroa kuussa. Ks. Laskelma liitteessä 1.

Huomioitavaa tässä on myös se, että mikäli perheet saavat omaishoidon tuen palkkiota, se leikkaantuu myös joko kokonaan tai osittain pois toimeentulotuen piiriin siirryttäessä, koska omaishoidon palkkio ei ole etuoikeutettua toimeentuloturvan piirissä.

Mikäli perhe saa lapsilisää, leikkaantuu myös se joko kokonaan tai osittain pois toimeentulotuen piiriin siirryttäessä, koska lapsilisät eivät ole etuoikeutettua tuloa toimeentuloturvan piirissä.

Omaishoitajaliitto pitää tervetulleena perusomavastuukaavassa olevien lasten ja aikuisten kertomien muuttamista, sillä tämä lieventää muiden ehdotettujen muutosten vaikutuksia yleistä asumistukea saaviin ruokakuntiin, joissa on lapsia, ja suurentaa vaikutuksia ruokakuntiin, joissa on pelkkiä aikuisia. Kokonaisuudessaan – hallituksen muut esitykset huomioiden - leikkaukset voivat olla kuitenkin edelleen todella merkittäviä varsinkin lapsiperheille. Tämä pieni parannus ei myöskään huomioi sellaisen työikäisen omaishoitajan asemaa, jota sitoo esimerkiksi kodin ulkopuolella elävien vanhempien hoito.

Erytisen suuri vaikutus tulee heikennyksillä olemaan Helsinkiin. Tämä on tiedostettu myös hallituksen esityksessä: “Lähes kaikki Helsingissä yleistä asumistukea saavat ylittävät jo nykyiset enimmäisasumismenot, joten muutos vaikuttaa lähes kaikkiin helsinkiläisiin asumistuen saajiin.” (s.11). Tällä voi olla mahdollisia vaikutuksia työvoiman saatavuuteen Helsingissä matalapalkka-aloilla. Esimerkiksi henkilökohtaisena avustajana Helsingissä voi olla jatkossa entistä vaikeampaa tulla toimeen. Tämä voi tarkoittaa, että esim. henkilökohtaisina avustajina toimivat ihmiset vaihtavat alaa tai paikkakuntaa. Tämä osaltaan vaikeuttaa omaishoitajien työelämään osallistumista, sillä erilaisten sijaishoitoa toteuttavien palveluiden mahdollisuudet kaventuvat. Tältä osin tämä kehitys olisi ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteen kanssa edistää omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamista. (Ks. Orpon hallitusohjelma, Vahva ja välittävä Suomi, s. 37)

OMAISHOITAJALIITON NÄKEMYKSET TOIMEENTULOTUEN ASUMISMENOIHIIN

Omaishoitajaliitto pitää ongelmallisena, että viranomaisten harkintavalta kaventuu, koska poikkeusperusteet olisivat lueteltuna tyhjentävästi. Tämä kaventaa mahdollisuuksia yksilölliseen harkintaan, mikä on ongelmallista sekä yhdenvertaisuuden että kokonaistaloudellisesti toimivampien ratkaisujen kannalta. Tältä osin Omaishoitajaliitto yhtyy esimerkiksi Satakunnan hyvinvointialueen esittämään huomioon ja huoleen.

Harkintamarginaalin kaventuminen voi olla ongelmallista sosiaalisten vähimmäisoikeuksien toteutumisen kannalta. Koska hyvinvointialueilla on viime kädessä vastuu asukkaidensa sosiaali- ja terveyspalveluista, voi tämä johtaa myös kustannusten kasvuun hyvinvointialueilla. Omaishoitajaliitto kiinnittää myös huomiota siihen, että hyvinvointialueiden sosiaalityön rajallisia resursseja sidotaan yhä enemmän hallinnollisen työn tekemiseen (vrt. HE s. 15, kohta 4.2.2.).

Omaishoitajaliitto pitää kuitenkin hyvänä, että erityistilanteet ovat ainakin jossain määrin huomioitu myös jatkossa. Erityistilanteita voisi kuitenkin huomioida paremmin. Omaishoitajaliitto yhtyy Amnesty Internationalin huoliin harkintamarginaalin kaventumisesta erityistilanteissa. Amnesty: "Samoin poistuisi Kelan mahdollisuus myöntää lisäaikaa edullisemman asunnon hankkimiseen esimerkiksi elämänmuutostilanteissa, kuten silloin kun hakijan puoliso on menehtynyt. Kela on saattanut myöntää tällaisessa tilanteessa hakijalle kuusi kuukautta uuden edullisemman asunnon hankkimiseen." Myös läheis- ja omaishoitoperheet tarvitsevat tämänkaltaista joustoa, esimerkiksi läheisen menehtyessä. Läheis- ja omaishoitajilla on arjen kuormittavuuden vuoksi muita heikommalla edellytyksellä muuttaa nopeasti. Toimeentulotuella tuettu muutto voi myös mitätöidä saavutetut julkiset säästöt pitkäksi aikaa.

Koska useampi omaishoitaja uhkaa joutua turvautumaan toimeentulotukeen yleisen asumistuen ja muiden sosiaaliturvaheikkyyksien myötä.

Omaishoitajaliitto edellyttää, että sekä omaishoidon tuki että lapsilisät olisivat jatkossa etuoikeutettua tuloa myös toimeentulotuessa, jotta omaishoidon toteuttamisen edellytykset eivät heikkenisi. Palveluiden ja henkilökunnan saatavuuden kannalta olisi perusteltua, että sijaishoitajien ja henkilökohtaisten avustajien palkkiot olisivat etuoikeutettua tuloa. Riittävää yksilöllistä harkintaa tulee voida käyttää myös jatkossa, mikäli se on kokonaistaloudellisesti tai yhdenvertaisuuden näkökulmasta perusteltavissa.

MUITA HUOMIOITA

Vähävaraisiin, työelämän ulkopuolella oleviin tai siihen vain osa-aikaisesti osallistuviin henkilöihin ja siten heidän perheisiinsä kohdistuu nyt merkittäviä säästöpaineita. Näitä ovat mm. työttömyysturvan heikennykset, asumistuen heikennykset, lääkkeiden vuosiomavastuukaton nouseminen sekä yleisesti viime vuosina kohonneet elinkustannukset. Vaikutusarvioissa tulee kiinnittää huomiota muun muassa seuraaviin seikkoihin:

-Mikä on heikennysten kumulatiivinen vaikutus erilaisille ryhmille, esimerkiksi työkäisille omaishoitoperheille?

-Kuinka suuri lisäpainee tästä syntyy toimeentulotukeen? Miten siellä tehtävä, hallinnollisesti raskas työ resursoidaan oikein? Miten turvataan samanaikaisesti riittävät sosiaalityön resurssit esimerkiksi vammaisten ja ikääntyneiden palveluissa?

-Vaikka tavoitteena on kannustaa työelämään koko-aikaisesti, ei kaikilla ole tähän mahdollisuutta. Millä keinoin on aikomus minimoida riski siitä, että ihmiset joutuvat joko oman tai läheisen vammaan tai terveydentilan vuoksi muita huonompaan asemaan yhteiskunnassa? Tässä on syytä myös huomioida mm. Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) lisäpöytäkirja 12:n, joka kieltää kaiken syrjivän lainsäädännön. Syrjintäkielto ei siis koske ainoastaan alkuperäisen sopimuksen oikeuksia kuten EIS:n artikla 14, vaan ulottuu myös mm. sosiaalisiin oikeuksiin.

-Mikäli yhä useampi joutuu pitkäaikaisesti turvautumaan toimeentulotukeen oman tai läheisen vamman tai terveydentilan vuoksi, miten tämä suhteutuu perustuslaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa turvattuun omaisuudensuojaan? Tämä on relevantti kysymys, koska toimeentulotuen edellytyksenä pidetään yleensä sitä, että varallisuus realisoidaan rahaksi. Vaikka tämä kuulostaa asialliselta, tämä myös estää ihmisiä kerryttämästä säästöjä ja varallisuutta. Tällä on kaksi vaikutusta. Ensinnäkin omaisuudensuoja muuttuu tehottomaksi, koska säästöjä ei voi kerryttää ja toisaalta ihmiset jäävät hyvin riippuvaiseksi toimeentulosta myös vastaisuudessa, koska taloudellisten puskureiden kerryttämisestä rangaistaan vähentämällä ne toimeentulosta. On myös mahdollista, että tämänkaltaisella vahvasti kontrolloivalla julkisen vallan käytöllä voi olla harmaata taloutta lisäävä vaikutus. Harmaa talous on ilmiönä suoraan pois sekä yksilöiltä että yhteiskunnalta, koska harmaa talous ei kerrytä veroja eikä eläkkeitä.

-Korona-aikana työttömyys kasvoi yhden vanhemman perheissä enemmän, kuin muissa perheissä pikkulapsiaikana, eikä se palautunut yhtä hyvin ennalleen koronan jälkeen. (Lähde: Suomen Start-up yhteisön tilastollinen analyysi lapsiperheiden työmarkkinatilanteesta 9-2023)

-Läheis- ja omaishoidon tilanteet ovat moninaisia. On tilanteita, joissa jo aikuistunut lapsi tai muu läheinen vielä asuu kotona eläkeläisen kanssa, esimerkiksi mielenterveysongelmien tai muista syistä johtuen. Mikäli tämä eläkeläisen kanssa asuva henkilö ei myös itse ole eläkeläinen, sovelletaan koko kotitalouteen tällöin yleistä asumistukea. Tällä tavoin myös yleisen asumistuen leikkaukset voivat hyvin merkittävällä tavalla välillisesti iskeä eläkeläisperheeseen ja vaikeuttaa kotona toteutettavan hoidon ja lähimmäisenrakkauden toteutumista.

OMAISHOITAJALIITON SUOSITUKSET:

-Omaishoidon tuen palkkio etuoikeutettuna tulona on laajennettava yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta myös toimeentulotukeen. Tämä vähentää tarvetta hallinnolliselle työlle toimeentulon edellytyksiä arvioitaessa. Mikäli omaishoidon tuen palkkiota ei laajenneta koskemaan myös toimeentulotukea, on todennäköistä, että kannustimet toimia omaishoitajana vähenevät merkittävästi. Tämä puolestaan johtaa todennäköisesti kasvavaan tarpeeseen järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut muilla, yhteiskunnalle merkittävästi kalliimmilla, järjestämistavoilla.

-Työikäisten omaishoitajien hoidettaville läheisille tulee järjestää riittävät ja koko perheen tarpeisiin sopivat palvelut, mikä mahdollistaa työelämään osallistumisen myös kokoaikaisesti. Muutoin he joutuvat lakimuutoksen myötä muita huonompaan asemaan läheisensä hoidon sitovuuden vuoksi. Palveluiden laiminlyömistä tulisi myös tarkastella julkisyhteisöjen vahingonkorvausvelvoitteen näkökulmasta (vrt. Vahingonkorvaus laki 3 luku, 2 §).

-Palveluiden toteutumisen ja riittävän henkilötyövoiman saatavuuden kannalta olisi perusteltua myös säätää sijaishoitajien palkkiot ja henkilökohtaisten avustajien palkka etuoikeutetuksi tuloksi. Tällä olisi odotusarvoisesti työllisyyttä vahvistava vaikutus.

-Mikäli lapsilisät nähdään keinona edistää kaikkien lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta, olisi johdonmukaista määrätä lapsilisät etuoikeutetuksi tuloksi, joko kokonaan tai vähintään osittain. Tällä hetkellä lapsilisät edistävät kaikkien lasten yhdenvertaisuutta, paitsi kaikkein heikommassa taloudellisessa asemassa olevien lasten, kun lapsille kuuluvat lapsilisät leikataan pois perheen toimeentulosta.

-Varsinkin uusia toimeentulon asiakkaita on informoitava tukia leikkaavista asioista, kuten syntymäpäivälahjoitusten vaikutuksista. On tärkeää, että asiakkaat tuntevat oikeutensa.

-Koska yhä useammat uhkaavat jäädä toimeentulotuen pitkäaikaisiksi asiakkaiksi, tulisi myös päätöksiä voida tehdä pitkäkestoisemmin, esimerkiksi kalenterivuodeksi kerrallaan. On lukuisia perheitä, joiden jatkuvasti riittämättömät tulot ovat jo ennakkoon hyvin tiedossa.

-Tilanteissa, joissa samassa kotitaloudessa asuu sekä eläkeläisiä että ei-eläkeläisiä, yleisen asumistuen ja eläkkeensaajien asumistuen soveltamisohjetta tarkennetaan siten, että kotitaloudelle tai asiakkaalle edullisempaa tukimuotoa sovelletaan; muutoin kotitaloudet joissa on sekä eläkeläisiä että muita asukkaita joutuvat kohtuuttomasti kärsimään yleisen asumistuen heikennyksistä. Tämä heikentäisi myös kotona toteutettavan hoidon taloudellisia edellytyksiä ja voisi tuoda entisestään lisäpainetta kodin ulkopuolisiin hoitopaikkoihin.

LIITE 1: Laskelmat

YKSINHUOLTAJAPERHE KAJAANISSA:

Yksinhuoltajaperhe Kajaani, 1 vammaisen lapsi, 200 euron lisäansioita tekevä työtön omaishoitaja

Korotukset:

Yksinhuoltajakorotus nousisi tasolta 63,30 euroa/kk tasolle 73,3e/kk lasta kohden, eli kymmenellä eurolla.

Mikäli lapsi on alle 3-vuotias, lapsilisä noususi 26 eurolla.

Lasten ja aikuisten omavastuun kertoimella saattaa olla vaikutuksia; tämä jää epäselväksi sillä hallituksen esitys tarjoaa esimerkkinä ainoastaan kahden lapsen yksinhuoltajan.

Parannukset yhteensä: noin 36 euroa.

Heikennykset:

Paikkakuntaindeksiin ei ole ehdotettu heikennyksiä; nykyisin maksimitaso 2 henkilöä, asumismenoiksi hyväksytään 652 e/kk. Jos ruokakuntaan kuuluu vammaisen henkilö, joka tarvitsee apuvälineiden tai hoitajan vuoksi erityisen paljon tilaa, Kela hyväksyy asumismenot yhtä henkilöä suuremman henkilöluvun mukaan, eli 828 euroa.

Nykyisin maksitasosta voidaan enimmillään korvata 80 % eli 662 euroa. Ehdotuksen mukaan korvattava määrä olisi 70 %, eli 579,6 euroa, tämä olisi siis 82,8 euroa vähemmän kuukaudessa.

Suoja-osan poiston vaikutukset, alustavasti ainakin 100 euroa bruttona työttömyysturvamuutosten vuoksi. Todennäköisesti myös nettovaikutuksia omavastuukaavion myötä. Myös hallituksen esityksen mukaan pelkästään asumistuen suoja-osan lakkauttaminen aiheuttaisi keskimäärin noin 100 euron tulonmenetykset kotitalouksille (HE luonnos s. 10)

Muuta huomioitavaa:

-Mikäli perhe saa omaishoidon tuen palkkiota, se leikkaantuu joko kokonaan tai osittain pois toimeentulotuen piiriin siirryttäessä, koska omaishoidon palkkio ei ole etuoikeutettua tuloa toimeentuloturvan piirissä.

- Mikäli perhe saa lapsilisää, se leikkaantuu joko kokonaan tai osittain pois toimeentulotuen piiriin siirryttäessä, koska lapsilisät eivät ole etuoikeutettua tuloa toimeentuloturvan piirissä.

2) NELIHENKINEN PERHE HELSINGISSÄ:

Helsinki siirtyy samaan luokkaan muun pääkaupunkiseudun kanssa. Tämä siis tarkoittaa, että hyväksyttävät asumismenot tulevat olemaan matalammat: <https://www.kela.fi/yleinen-asumistuki-mihin-menoihin#espoo-kauniainen-ja-vantaa>. Esimerkiksi kaksin elävällä vain 808 euroa 843 euron sijaan tai kolmella hengellä 1019 euroa 1072 euron sijaan.

Perusomavastuu nousee tasolta 0,42 tasolle 0,5. Tässä linkki perusomavastuun laskukaavaan:

<https://www.kela.fi/yleinen-asumistuki-maara-ja-maksaminen#perusomavastuun-laskukaava>

Kuva, joka sisältää kohteen teksti, kuvakaappaus, Fontti, ohjelmisto

Kuvaus luotu automaattisesti

KAAVA TEKSTIMUODOSSA:

Perusomavastuun määrä lasketaan kaavalla $0,42 \times [T - (667 + 111 \times A + 246 \times L)]$, jossa

T = ruokakunnan yhteenlasketut tulot

A = aikuisten lukumäärä

L = lasten lukumäärä

667 euroa on vakiomäärä.

Täyteen asumistukeen oikeuttaa 667 euron tulo, johon lisätään 111 euroa jokaista ruokakuntaan kuuluvaa aikuista ja 246 euroa jokaista ruokakuntaan kuuluvaa lasta kohden. Luvut ovat sidoksissa kansaneklä

Asumistuen prosenttiosuutta tiputetaan 80 % tasolle 70 %. Ks. tilanne nyt:

Kuva, joka sisältää kohteen teksti, kuvakaappaus, Fontti, viiva

Kuvaus luotu automaattisesti

Omistusasumiseen ei myöskään saisi enää asumistukea.

Esimerkinomaisesti, jos lasketaan 4 henkinen helsinkiläinen perhe jossa 2 lasta, tilanne näyttäisi tältä.

Asumismenoiksi hyväksyttäisiin tämän jälkeen maksimissaan 1188 euroa kuussa aikaisemman 1253 euron sijaan. Jos oletetaan, että nyt maksettaisiin minimituloillakin tästä 70 %, 80 % sijaan, olisi pudotus seuraavanlainen:

Nykytaso: $0,8 \times 1253 = 1002,4$ euroa

Heikennysten jälkeen: $0,7 \times 1188 = 831,6$ euroa; eli 170,8 nettona pienempi (koska verotonta tuloa)

Mikäli kotitaloudella on ollut jonkin verran tuloja, on pudotus vielä suurempi, koska perusomavastuuntaso nousee ja myös 300 euron suojaosuus katoaa.

Mikäli perhe on aiemmin hyödyntänyt täysimääräisesti 300 euron suojaosuuden, nostaisi sen poisto ja muut heikennykset perusomavastuuta tämän verran $300 \cdot 0,5$ eli 150e. Tämä taas tarkoittaisi laskutavasta riippuen noin 105 – 120 euron lisämenetystä nettona. Jos laskelma on oikein ja olemme ymmärtäneet oikein, voisi tämä tarkoittaa jopa noin 290 euron nettomenetystä kuukausitasolla nelihenkiselle perheelle. Mikäli perhe on työtön, laskee myös bruttoansiotulot noin 150 euroa 300 euron bruttoansioilla (koska työttömyysturvan 300 euron suoja-osa katoaa). Jos aiemmin lisätienesteistä jäi käteen esim. vaikka 240 euroa (20 % karkeaa veroastetta käyttäen, todennäköisesti on pienempi), niistä jäisi nyt vain 120 euroa. Tästäkin perheen toimeentulo heikkenisi taas 120 euroa; eli tähän mennessä 410 euroa!

Jos perhe on työtön, on lapsikorotuksia voitu maksaa 150 – 280e/kk. Tästäkin katoaisi (20 % karkeaa veroastetta käyttäen) taas 120e lisää kuukaudessa nettona.

Tässä olisi jo nyt yli 500 euron nettomenetykset nelihenkiselle perheelle, joten paine toimeentuloturvan hakemiselle on merkittävä. Mikäli lapset olisivat alle 3-vuotiaita, lieventyisi nettomenetykset hallituksen toisen luonnosesityksen mukaan noin 52 eurolla (26e/lapsi; alle kolmevuotiaiden lapsilisän noustessa 94,88 tasolta tasolle 120,88 euroon).

(Ks.

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/DownloadProposalAttachment?proposalId=773d5bf4-29e7-49fe-8122-4420cc4c9622&attachmentId=21040>)

- Hallituksen esityksen mukaan lasten ja aikuisten omavastuukertoimien muutos hyödyntäisi 2 huoltajan ja 2 lapsen perheitä keskimäärin 23 eurolla (HE esitysluonnos s 10). Mikäli perhe jo saa suurinta mahdollista asumistukea, tällä lievennyksellä ei välttämättä ole vaikutusta tai se on vähäinen.

-Mikäli perhe saa omaishoidon tuen palkkiota, leikkaantuu se myös joko kokonaan tai osittain pois toimeentulotuen piiriin siirryttäessä, koska omaishoidon palkkio ei ole etuoikeutettua toimeentuloturvan piirissä.

- Mikäli perhe saa lapsilisää, leikkaantuu se myös joko kokonaan tai osittain pois toimeentulotuen piiriin siirryttäessä, koska lapsilisät eivät ole etuoikeutettua toimeentuloturvan piirissä.

3) Eläkeläispariskunta ja ei-eläkkeellä oleva, mielenterveysongelmista kärsivä aikuinen lapsi

- Tilanteissa, joissa asuu sekä eläkkeensaajia että henkilöitä, jotka eivät ole eläkkeensaajia, sovelletaan nykyisin yleistä asumistukea. Täten myös eläkeläispariskuntaan kohdistuu kaikki yleisen asumistuen mittavat leikkaukset täysimääräisesti. Asia ratkeaa perheen kohdalla siten että joko ei-eläkeläisen asuminen ja hoidontarve järjestetään muulla tavoin tai siten että myös hän siirtyy mahdollisesti ennenaikaiselle eläkkeelle.

20.9.2023

Elias Vartio

Oikeudellinen asiantuntija,

Omaishoitajaliitto

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry